

Tranås/Ydre Släktforskarförening

Medlemsblad hösten 2022

Höstens och vinterns program

Sidan 2, 3, 5 och 12

Vattenkuranstalten i Tranås

Sidan 6

När Ydrebanan bombades

Sidan 14

Släktåterförening efter 140 år

Sidan 4

Johan Alfred - en säregen person

Sidan 10

Intryck från Släktforskar- dagarna i Skövde

Sidan 9 och 12

Ordförandens tankar

Som släktforskare arbetar man sig bakåt från generation till generation och hittar människor med olika livsöden och förtjänster. När personerna levde för flera hundra år sedan är det oftast svårt att få en tydlig bild av vem hon eller han var. Om det var en sköt-sam och beundrad människa eller en person som inte hade så högt anseende och som till och med emellanåt blev ställd till svars inför häradsrätten.

Däremot när det rör sig om förfäder några generationer tillbaka i tiden är det oftast lättare att få en bättre bild av vem en människa var. Visst är det då lätt att här och nu döma personerna. Att dela in förfäderna i de goda skötsamma och de onda förtappade. Men som en klok person har sagt ”Du skall inte döma någon innan du har gått en mil i hans skor”. Det är säkert lätt att utgå från våra egna levnadsförhållanden och förutsättningar när vi bedömer förfäders handlingar. Men de levde under helt andra förutsättningar och med helt andra värderingar än vad vi gör. Var nyfiken på vad dom gjort i livet, fundera gärna över varför, men försök att inte döma. Var istället glad över att förfadern blivit lite mer verklig och mänsklig i dina ögon.

Ett bra exempel på detta är min morfar David som gett upphov till många funderingar och spekulationer hos mig. Han dog redan 1935, långt innan jag var påtänkt. Min mamma var bara fyra år när hon blev faderslös och hade därför inte så mycket egna minnen av honom. Hon hade enbart en positiv bild av honom och såg verkligen upp till den. Jag hade inte släktforskat så länge innan jag upptäckte att morfar David fått en son och en dotter innan han träffade mormor. Barn med kvinnor som han inte alls ville leva tillsammans med och som därför fick växa upp som ”oäkta”. I mammas ögon föll han ner från den piedestal där hon placerat honom och tyvärr kunde hon aldrig förlika sig med att hennes pappa inte var så god som hon tänkt sig. För några år sedan läste jag också i församlingsboken att morfar vägrat att döpa fem av sina barn, vilket prästen noggrant noterat.

Varför min morfar gjort speciella val i livet får jag aldrig veta, men han får ändå en blomma på sin grav varje år.

Nu stundar en höst med många planerade aktiviteter i Släktforskarförningens regi. Hoppas vi ses!

Lasse Karlsson
ordförande

Morfar David tillsammans med mormor och de sex äldsta barnen som han hade tillsammans med henne. Privat foto.

Digitala möten under hösten

Släktforskarförningens digitala möten genomförs i programmet ZOOM. Om du är osäker på hur det fungerar kan du höra av dig till någon i styrelsen för råd och hjälp. Hittills har vi planerat två föredrag under hösten. Vi kommer troligen att genomföra ytterligare digitala möten. Information om dessa kommer i våra mail-utskick och på hemsidan. **För att delta på ett digitalt möte anmäler du dig till lassektranas@gmail.com senast två dagar innan mötet.**

Kom igång med DNA-släktforskning

Måndagen den 10 oktober klockan 18.30

Christer Carmevik går igenom att sätta mål för DNA-forskningen, tillvägagångssätt, val av testbolag med mera. Förbered gärna frågor som deltagare.

Emigrantforskning

Onsdagen den 16 november klockan 18.30

Lena Ringbrant Ekelund pratar om emigrantforskning och hur emigranter hittas i USA. Hon berättar också hur man navigerar i olika amerikanska tidningar.

Fysiskt program hösten - vintern 2022-23

Kyrkogårdsvandring med mera i Linderås

Lördagen den 24 september kl. 14.00

Weimar Sjöstedt tar oss med på en vandring på Linderås kyrkogård och berättar i församlingshemmet därefter om kyrkbyn. Ta med en egen kaffekorg.
Samling vid Parkhallens parkering kl. 13.30 för samåkning, alt. kl. 14.00 vid Linderås kyrka

Berättarkväll

Torsdagen den 20 oktober kl. 18.30

Vi får lyssna till två intressanta berättelser. Anna Tengwall berättar om sina amerikanska släktingars besök i våra trakter under sommaren och upplevelsorna tillsammans med dom. Lars-Erik Strand inviger oss i den kända konstnärsfamiljen Ekwalls liv på Romanö. Kaffeservering.
Plats: föreningslokalen, Storgatan 50 i Tranås

Arkivens Dag - Myter och mysterier Lördagen 12 november

Föreningslokalen, Storgatan 50 i Tranås, klockan 10-14:

Öppet hus, ta del av våra arkiv och databaser. Klockan 11.00 berättar några medlemmar i föreningen om hur man löst olika mysterier med hjälp av arkivforskning, bland annat en okänd fader och mannen som alla trodde emigrerat. Kaffeservering.

Biblioteket i Österbymo, klockan 10-15:

Även här berättar några medlemmar i föreningen om hur man löst olika mysterier i forskningen. Vi visar vår utställning "Demokratin 100 år" och erbjuder den som önskar introduktion i släktforskning. Kommunens arkiv är öppet under dagen. Ytterligare föredrag planeras. Detaljerat program för dagen i Österbymo kommer att finnas i mail-utskick och på föreningens hemsida.

Adventskaffe

Fredagen den 25 november kl. 18.30

Vi bjuds på underhållning av några personer som spelar det gamla instrumentet psalmodikon, kaffe med skinkmacka, lotteri och trevlig samvaro. Pris: 50 kronor.
Anmälan senast 22/11 till Lasse Karlsson tel. 072-321 61 59.
Plats: Gillestugan i Tranås (mittemot Folkets Park).

Släktforskningens Dag

Lördagen den 21 januari 2023, kl. 10-14

Vi har öppet hus för alla intresserade. **Klockan 11.00** Hans Egeskog berättar om boken "Blåvik: vem bodde var - från 1500-talet till 1950-talet" som han skrivit tillsammans med Per-Anders Lundh. Han går igenom bakgrunden till den och hur deras forskning gått till. Kaffeservering.

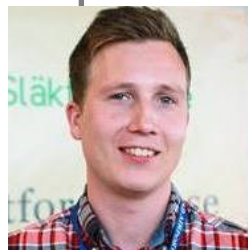
Plats: föreningslokalen, Storgatan 50 i Tranås

Föredrag med Fredrik Mejster

Lördagen den 25 februari 2023, kl. 14.00

Fredrik som vi lyssnat på under ett par digitala mötet under pandemin får vi nu träffa i verkligheten. Han kommer bland annat att berätta om arbetet med programmet "Genjägarna" som presenteras på sidan 13. Information om lokal och andra detaljer kommer på hemsidan, i mail och i nästa medlemsblad.

Slåktåterförening i Kovrabo, Norra Vi efter nära 140 år

Min morfars far Karl Gustaf Karlsson, brukare i Kovrabo, Norra Vi församling, hade fyra syskon som alla emigrerade till Amerika i olika omgångar mellan åren 1871 och 1883.

Det fanns sedan tidigare flera i familjen som hade emigrerat, bland annat Karl Gustafs faster, farbror och en moster med familj samt även hans farmor och mormor. Dessa tidiga emigranter hade alla sökt sig till Kansas, bland annat till Union och Scandia. Familjerna hade i samband med emigrationen tagit sig namnet Aspegren, som tidigare funnits i släkten, samt namnet Sundgren. Jag har tidigare haft Facebook-kontakt och utbytt fotografier med några av ättlingarna till dessa som fortfarande bor kvar och är farmare i Kansas.

För att återgå till Karl Gustaf Karlssons syskon så är det främst den yngste brodern Andreas Elmer Karlsson och hans familj jag nu ska berätta vidare om. Andreas Elmer föddes 1866 i Kovrabo och var yngst i en niohövdad syskonskara. Föräldrarna var brukaren i Kovrabo Karl Johan "Kalle" Johansson (född 1823 i Kovrabortorp) och hans hustru Katarina Sofia "Klara" Larsdotter (född 1826 i Axfallsboda, Sund).

*Kalle och Klara i Kovrabo.
Privat foto.*

Andreas Elmer, eller Elmer Carlson som han kallade sig i Amerika, emigrerade 1883, endast 18 år gammal, tillsammans med sin syster Ann Louise Carlson. De slog sig ned i Jamestown, New York.

1891 var det dags för bröllop! Elmer Carlson gifte sig med svenskfödda Hilma Kristina Nilsson, som senare kallade sig Hilma Nelson, från Nykil socken. Hilmas far Charles Nelson hade anor från bland annat Tidarsrum och Norra Vi och modern Charlotte Nelson var född i Hässleby socken.

*Elmer och Hilma Carlsons bröllopsfoto.
Privat foto.*

Elmer och Hilma Carlson bosatte sig efter giftermålet i Conneautville i Pennsylvania. De fick två söner, Leonard som föddes 1892 och Albert som föddes 1894. Elmer Carlson fick dock tyvärr ingen lång levnad. 1903 dog han endast 37 år gammal och lämnade då hustru och två minderåriga barn efter sig. Det gick dock med tiden bra för familjen. Hilma gifte sig så småningom om sig med Elmer N Vandewark och de båda sönerna fick utbildning och visade sig vara både driftiga och uppfinningsrika.

Sönerna Leonard och Albert Carlson tog patent på ett bensinpumpsystem och startade ett företag, Erie Meter Systems Inc. Gasoline Station Equipment, som med tiden hade över 400 anställda. Leonard Carlson gifte sig med svenskättade Ester Bertstrom. Paret fick inga barn. Albert Carlson gifte sig med Dorothy Peace och paret fick barnen Al och Estherlou. Leonard dog 1947 och Albert blev då ensam VD för företaget. Albert Carlson dog sedan 1964.

Elmer Carlsons änka Hilma Carlson Vandewark blev änka ånyo 1937 och flyttade då till Erie, närmare sina söner. I samband med detta började hon skriva brev till Sverige och sin första makes familj i Kovrabo, Norra Vi. Hilma var den sista personen i den amerikanska delen av släkten som kunde skriva brev på svenska. Ett antal brev skickades från åren 1937 till 1952 mellan henne och min mormor Judit Karlsson i Kovrabo. (Som

kuriosa kan jag nämna att jag upptäckte att även Hilma Carlson Vandewark och min mormor Judit Karlsson var släkt. De hade gemensamma anor från Gallebo i Norra Vi på 1700-talet).

Vid ett tillfälle skickade Hilma en julhälsning till Sverige, som även getts till företaget "Erie Meter Systems" alla anställda. Hälsningen beskrev hur svenskt julfirande gick till och där fanns också en gammal "gåramålning" av Kovrabo avbildad. Detta skapade naturligtvis en viss nyfikenhet hos de yngre i familjen i Kovrabo; min mor och hennes två bröder. Detta häfte med julhälsning och bild av Kovrabo har jag fortfarande i min ägo och det gjorde även mig så nyfiken att jag för något år sedan tog kontakt med nuvarande ättlingar till personerna ovan.

För att få fram namnen på ättlingarna till Hilma Carlson Vandewark skickade jag en förfrågan till en Facebook-grupp som heter **Swedish American Genealogy Group**. Inom en timma hade personer i denna grupp hjälpt mig att få fram Hilma Carlsons dödsruna och jag hade också fått namn och bostadsort på alla hennes barnbarn och barnbarnsbarn! Jag kan verkligen rekommendera den här gruppen då alla i den är oerhört hjälpsamma!

Gåramålningen av Kovrabo som finns hos ättlingarna i USA.

Jag fick veta att Estherlou Carlson som är nämnd ovan är gift Knight. Hon har en dotter, Melaine Knight Mellon, som jag då lyckades få email-kontakt med. Familjen har fortfarande gåramålningen på Kovrabo i sin ägo men visste endast att det var ett ställe i Sverige där förfäderna kommit ifrån. Jag hade i början av året en flitig mailkorrespondens med Melaine och hennes make Rick Mellon, för det visade sig att paret var verkligt intresserade av att själva

*Dagens vy över Kovrabo, att jämföra med den gamla gåramålningen.
Foto: Roland Hermansson.*

kunna besöka Sverige och Kovrabo under våren. Paret hade varit i Sverige för cirka fem år sedan men då inte hittat gården de sökte.

Melaine och hennes make Rick kom så till Sverige den 10 maj och de installerades så småningom på Ydre Bed and Breakfast i Österbymo. Den 11 maj åkte vi runt på sightseeing i Ydre och trakterna kring Sommen och den 12 maj var det så dags för den efterlängtdade släktåterföreningen i Kovrabo, det ställe som Melaines morfars far lämnade för 139 år sedan! Efter att ha tagit av från allmän väg åkte vi nu några minuter på den branta och slingriga grusvägen ned till Kovrabo. Alldeles längst ned öppnade sig skogen och den vackra synen av gården Kovrabo med sjön Som-

men i bakgrunden visade sig. Detta är ungefär samma plats som gåramålningen utfördes på ca 130 år tidigare

Släktåterförening i Kovrabo. Från vänster Rick, Melaine, Gunnar och Helene. Foto: Roland Hermansson.

och vi stannade till där. Melaine och Rick klev ur bilen och fick tid och tillfälle att insupa och begrunda platsen och samtidigt ta egna fotografier. Så småningom åkte vi fram till gården, gick ut ur bilen och blev glatt hälsade välkomna av mina och deras avlägsna släktingar som nu bor i Kovrabo, Gunnar Arvidsson och Helene Ljung. Flera avlägsna släktingar fanns på plats och efter rundvandring både ute och inne var det dags för svensk husmanskost; potatis och köttbullar, tårta och senare kaffe och kakor. Det blev en mycket härligt avspänd och genuin stämning och vi hade alla mycket att prata om. Melaine var mycket rörd och kände att hennes mor och morfar var med henne där när hon gick omkring på fädernas gamla mark. Den amerikanska delen av familjen i Pennsylvania hade i flera generationer haft ett hus vid Lake Chautauqua och Melaine sade att hon förstod att detta var viktigt för dem och hon såg stora likheter mellan sjön Sommen och Lake Chautauqua.

Det blev ett stort släktkalas där i Kovrabo och ett minne för livet för de flesta inblandade. Det är ju också fantastiskt att samma släkt fortfarande bor kvar i Kovrabo efter så många år.

Roland Hermansson

Forskarcafé igen

Efter flera års uppehåll på grund av pandemin, återupptar vi nu det populära forskarkaféet igen! Vi vänder oss till er som tidigare gått någon kurs och som känner att ni behöver lite hjälp att komma igång igen eller friska upp era kunskaper. Men också till er som gillar att träffas och diskutera olika frågetecken kring släktforskningens mysterium. Till detta kommer också den trevliga kaffestunden!

Vi har tänkt oss två träffar till att börja med och datum och tid blir: **måndagen den 3 oktober klockan 14.30 – 17.00**

och samt **måndagen den 31 oktober klockan 14.30 – 17.00**

Platsen är som vanligt, Vuxenskolan lokaler Storgatan 50, Tranås. Hör gärna av er att ni tänker komma, antingen per telefon eller

via mail, så vi vet hur mycket kaffe vi ska fixa!

Välkomna det ska bli kul att ses igen!

Gerd Brisfjord Karlsson
Mobil: 073 0718511
E-post: gerdbk@yahoo.se

Varuhuset
mitt i stan!
Storgatan 32
Tranås

Medlemsrabatt på Släkthistoriskt Forum

Som medlem i Tranås/Ydre Släktforskarförening får du 100:- rabatt när du prenumererar på Släkthistoriskt Forum. Kontakta någon i styrelsen så får du den rabatt-kod som skall användas.

Från slaktare till hotelldirektör

I början av 1900-talet fanns tre tämligen kända hälsoinrättningar i Tranås. Dessa bidrog till ryktet om Tranås som hälsans stad. Där fanns AB Tranås Vattenkuranstalt, Romanäs sanatorium och Tranåsbaden. Kanske det var den friska luften, barrskogen, sjön Sommen och den vackra naturen som gjorde platsen så hälsosam. Det krävdes dock personer med handlingskraft och initiativförmåga för att skapa dessa anläggningar vilka kom att finnas kvar under många år. Det gav arbete och trygghet till många människor av olika yrkeskategorier. Allt detta satte Tranås på kartan för lång tid framöver.

En till synes målmedveten, färgstark och arbetsam man var slaktaren Axel Andersson. Han var född 1846 i Åstugan under Norrby i Asby socken och han var nummer två bland sex syskon. Hans far, Anders Peter Petersson, var arrendator först i Besseryd och senare Horsnäs, Asby.

Axel Andersson 1846 - 1919
Bild från boken "Tranås Kuranstalt 1899-1999"

I november 1877 gifte sig Axel med Kristina Wilhelmina Natalia Dalheim född 1850 i Asby och 1878 flyttade det nygifta paret till Tranås. De bodde då först i Stallberga men redan 1881 gick flytten vidare till Lyktan 22 i Tranås, där stadshotellet ligger idag. Axel startade sin charkuteriaffär och sålde där kött och fläsk bland annat. I husförhöret har han yrket Hökeri-handlanden, vilket är detsamma som detaljhandlare. Efter en tid drabbades Axel Andersson av reumatism och sjukdomen blev med tiden så svår att han såg sig tvungen att söka hjälp.

Han valde då att åka till Kneippbaden utanför Norrköping där man 1898 anlagt en kneippkuranstalt, den första i Sverige. Behandlingen byggde på tysken Sebastian Kneipps metod som hade blivit populär i Sverige och flera andra länder vid sekelskiftet. Medan Axel Andersson fick den populära behandlingen, funderade han på om inte en liknande anläggning skulle kunna skapas på hemorten. Där på småländska höglandet med den vackra naturen, det hälsobringande milda klimatet och med dess barrskogsklädda höjder borde det fanns alla förutsättningar för en kuranstalt tänkte han. Väl hemma i Tranås igen fortsatte han i all tysthet att planera för sin anläggning. Säbyklockaren J.A Johansson skriver:

"I oktober 1898 inköpte slaktare Axel Andersson en del av 37 Gyllefors i Tranås och började utan att knappast någon hade vetskap därom att laga till en storartad kneippbadinrättning, och väckte sedan förslag att härför bilda ett aktiebolag, vilket vann stor anslutning. I början av 1899 var i detta tecknade aktier för nära 60.000 kr. Under arbetet med grävning och murning hade man ett gynnande väder så att hela den konstiga undervåningen var murad färdig i början av mars. Till arbetschef för byggnaden antogs förlagsman Axel Andersson, hårtill utmärkt duglig och förståndig. Arbetet drives med snäll-tågsfart. För inköp av byggnadsmaterial är chefen säkerligen den slugaste på platsen."

Så var då arbetet igång med att förverkliga slaktarens dröm, även om det fanns många motståndare till denna djärva satsning. Axel som verkade

vara en målmedveten och arbetsam person började komplettera sina ägor med mera tomtmark. Den 14 januari 1899 bildades AB Tranås Vattenkuranstalt och Axel Andersson blev dess verkställande direktör. I bolagsordningen angavs verksamhetens mål "att mottaga kurgäster för vattenbehandling enligt Kneipps metod". Metoden gick i korthet ut på att bland annat spola patienten med omväxlande kallt och varmt vatten, kallbad, barfotagång i daggvått gräs och luftbad. Det var viktigt att man efter vattenbehandlingen fick lufttorka. Att använda handduk ansågs helt förkastligt.

Nu vidtog en mödosam tid för Axel. Han ledde och övervakade arbetet i minsta detalj och ekonomin dalade. Som byggmästare anlätades Sven Gustafsson (Sven Hettemarks far), som stenhuggare Wahlberg och som murare Åstrand. Badhuset var det första som blev klart och redan första verksamhetsåret 1899 kunde ca 300 gäster skrivas in. Någon övernattningsföreläggning fanns dock inte att få utan gästerna fick bo i privathem i köpingen. En hotellbyggnad blev alltså ett måste och redan år 1900 stod en sådan klar. Major Axel Åstrand blev Kuranstaltens förste kamrer (intendent) och den medicinska verksamheten leddes av dr Adolf Ahlberg. Sjukgymnast var greve Axel Hamilton. Nu var alltså Vattenkuranstaltens verksamhet igång men det fanns en del orosmoln på himmelen. En arrestlokal fanns i närheten av anstalten och dr Ahlberg begärde hos kommunalstämman att den skulle flyttas. Även klappbryggan vid ån begärdes flyttad eftersom den kunde verka störande. Gästerna kla-

Färglagt gammalt vykort från Vattenkuranstalten.
Bild från Digitaltmuseum.

gade också på att köpingens hundar störde dem och man anhöll därför hos kommunalstämman att ägarna skulle hålla sina "älsklingar" inne nattetid. Beslut togs också att badbetjäningen inte fick mottaga drickspengar. Inte heller fick danstillställningar förekomma i anstaltens lokaler "detta enär byggnadernas konstruktion ej medgiver dylika våldsamma skakningar." I Promenadsalen kunde man däremot få anordna muntrationsföreställningar såsom bygdemålhistorier.

Att hitta dugliga läkare till Kuranstalten visade sig inte vara det lättaste. Mellan 1899 och 1904 hade tre läkare kommit och gått. Dr Ahlberg, dr Westerblad och dr Kylene-stierna hade alla fått sluta sedan samtliga fallit i onåd och ej kunnat uppfylla de krav och förordningar som styrelsen ställde. 1905 anställdes dr Henrik Tham som överläkare och intendent och han kom sedan att leda Kuranstalten i nästan 25 år. Mycket förändrades under de kommande åren för att verksamheten skulle komma igång på riktigt. Många små hus revs för att ge plats till olika nya byggnader. En mindre djurpark med bland annat rådjur anlades i Kuranstaltens trädgård. Man bestämde sig också för att köpa in sex svin som fanns hos en svinskötare i Källås samt att bedriva hönseri i Östanåstugans hönsgrd. Anläggningen blev snabbt välkänd i landet och antalet gäster ökade hela tiden. Trots brist på pengar började man redan 1907 att bygga ännu ett hotell och så fortsatte det under flera år att nya byggnader kom till. 1911 tog man i bruk en ny badavdelning och gästernas antal var detta år 853 men ökade till 1033 följande år. I beskrivningen om badhuset står bland annat att: bottenvåningen innehåller varmbadafdelning med 8 prydliga badkar, två större bassänger och två rum för gytjemassage. Hela anläggningen beskrivs som väldigt vacker och välordnad och med elektrisk belysning. Rummen är uppvärmda med kakelugnar och alla gäster kan räkna med

*Kuranstalten från gårdssidan i början av 1900-talet.
Bild från Holavedens hembygdsförening.*

stillhet och lugn och restauratrisen är känd för att hålla ett gott bord.

En ny epok inleddes 1915 då ett nära samarbete med Kungliga Pensionstyrelsen (senare Riksförsäkringsverket) tog sin början. Man ville få fullständig inkvartering och behandling för ett antal personer. Pensionsstyrelsen såg det nödvändigt att bereda vård för personer med reumatiska och nervösa åkommor så att de slapp förtidspensionering av invaliditet. 1916 inköptes tomten Svanen 15 och ett nytt sjukhem började byggas. Den 18 december 1916 invigdes den nya anläggningen, som var den första i sitt slag i landet. Det här var en lyckosam verksamhet och 1924 är det dags för ytterligare tillbyggnad som kom att invigas av HKH Kronprinsen och Kronprinsessan. Detta var en stor händelse i Tranås och till den stora middagen var stadens honoratiories inbjudna. Sjukhemmet kunde nu ta emot 178 patienter inom pensionsstyrelsens verksamhet och 84 betalande gäster på Badhotellet. Patienterna behandlas inte enbart medicinskt utan också med lite olika terapiformer. Fysisk verksamhet ansågs viktig, bad, promenader och gymnastik ingick i schemat men också slöjd, vävning, korgflätning m m. Runt hela den stora byggnaden löpte en terrass som fick namnet Trampen. Den användes för promenader då vädret inte tillät vistelse utomhus. Den vackra

Östanåparken var annars ett populärt strövområde.

Axel Andersson avled 1919 samma år som köpingen blev stad. Dr Tham övertog därefter aktiemajoriteten av direktören och hans släktingar. 1925 förvärvade sedan Kungliga Pensionsstyrelsen samtliga aktier i AB Tranås Kuranstalt och övertog hela verksamheten. Det blev nu Pensionsstyrelsen, senare Riksförsäkringsverkets sjukhus och Badhotellet. Badhotellet behölls för betalande gäster ända fram till att anläggningen avvecklades. Många olika personalkategorier hade fått arbete på Kuranstalten och 1940 bestod personalen av 94 personer. Läkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster, kurator, badpersonal, serveringsbiträde och många andra viktiga befattningar som behövdes för att driva denna stora anläggning.

Med tiden förändrades verksamheten på Vattenkuranstalten. Kneipps behandlingsmetod försvann mer och mer och modernare behandlingar infördes. Försäkringskassan skickade patienter med nedsatt arbetsförmåga till Riksförsäkringsverkets sjukhus för utredning. För den verksamheten fanns inrättat bl a snickeri, metallverkstad, bageri, sömnadsavdelning och kontorsdel där de inskrivna fick pröva sin arbetsförmåga och förhoppningsvis hitta något som passade för dem att arbeta med.

DE FLESTA VÄLJER ARKIVDIGITAL

ArkivDigital är populärast bland släktforskare i Sverige. En komplett tjänst som har källmaterialet och registren du behöver, exempelvis kyrkböcker och bouppteckningar

för hela Sverige. Plus möjligheten att bygga egna släkträd. Prova en månad för 395 kronor. Ett år kostar 1895 kronor. Läs mer på www.arkivdigital.se.

 ArkivDigital
Din nyckel till historisk kunskap
Sveriges ledande leverantör av historiskt källmaterial via internet till historiker, släkt- och hembygdsforskare och andra som vill studera källorna i original.

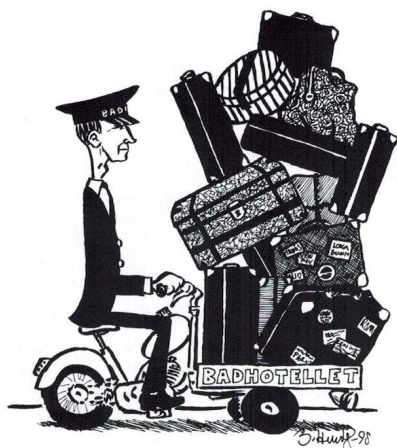

Bild från boken "Tranås Kuranstalt 1899-1999".

Badhotellet fortsatte hela tiden att välkomna sina återkommande gäster. Några av dessa behövde också medicinsk behandling och några riktiga gränser mellan de båda verksamheterna fanns inte. Personalen vid Riksförsäkringsverket fick hoppa in och hjälpa till med lite av varje på Badhotellet när så behövdes. De som var anställda trivdes bra med sitt arbete och de allra flesta stannade kvar under många år. De jag pratat med minns sin tid på Kuran som trivsamt även om det kunde vara stressigt ibland. Det var trevligt att träffa patienterna men också de många "kändisar" som gästade Badhotellet genom åren. Det "fina" folket syntes ofta promenera på stadens gator och beskådades gärna av Tranåsfolket. Astrid Lindgren tillsammans med sina föräldrar uppskattade sina besök i Tranås. Aina och Tage Erlander återkom många gånger liksom Artur Lundquist och Maria Wine, Alice Lyttkens, Lennart Hyland och många, många flera. Det sägs att när modevärldens Dorothea Hertzberg kom till Badhotellet blev det fest. Hon kom med massor av klänningar, glädje, paljetter och glada skratt. Affärerna

längs storgatan tog med glädje emot Badhotellets gäster och de som kom från storstäderna uppskattade verkligen småstadens personliga betjäning.

Tre vaktmästare fanns på Kuranstalten på 1950-talet. De mötte upp gästerna vid tåget och körde deras ofta omfångsrika bagage till badhotellet. Vid hemfärden var det samma sak vaktmästaren förde bagaget till järnvägsstation och detta var en daglig syn i Tranås stadsbild.

Flera olika åkommor har behandlats och utretts vid Kuranstalten genom åren, såsom nervösa åkommor, astma, reumatism, övervikt och många andra diffusa tillstånd. Det har säkert varit en kamp för många inte minst de som skulle gå ner i vikt. En som arbetat på Kuran berättar att då en överviktig patient lyckats tappa ett antal kilon lastades den med samma vikt på kroppen och med dessa tyngder fick sen personen gå i trapporna. Det var nog en häpnadsväckande känsla. På 1990-talet arbetade professor Robert Olin på Kuranstalten. Han var specialist på fibromyalgi och tog emot patienter med en sjukdom som det tidigare knappt funnits namn på. Vid denna tid hade personalstyrkan vuxit till över 200 anställda.

Frågade man gästerna vad som var bäst med Kuranstalten fick man ofta svaret: personalen! Jag tycker att Inger Kugelberg, som var en återkommande gäst, får stå som tolk för människorna som bodde där. I boken Tranås Kuranstalt 100 år säger hon så här: "Det är inte bara behandlingen här som gör nytta. Det är alltihopa, miljön, människorna, staden. Redan efter ett par dagar känner jag hur livskraften blir allt starkare, det har med livskvalitet att göra. En vistelse här på Badhotellet påverkar således inte bara kroppens välbefinnande utan besöket och vistelsen är betyd-

sefull för hela människan. Personalen är mycket viktiga bitar i den verksamhet som här bedrivs". Man anar också att den vackra byggnaden med stilfull inredning och konst bidrog till gästernas trivsel.

I slutet av 1990-talet började orosmoln dyka upp för Kuranstalten i Tranås liksom i Nynäshamn där Riksförsäkringsverket innehade samma sorts verksamhet. Man började fundera på att inte längre bedriva denna typ av sjukhem. I Tranås tänkte man sälja fastigheterna och så blev det också. År 2000 köpte en privat entreprenör Cemoni Olsson badhotellet och övriga fastigheter. Efter övertagandet genomgick Badhotellet en stor renovering och blev med tiden en modern konferens och SPA-anläggning. Kuranstaltens tid var över och ny verksamhet flyttade in. Man kanske kan säga att dåtidens sjukvård blev nutidens friskvård.

Detta är en mycket kort historik om den pampiga Kuranstaltens storhet och betydelse för Tranås och dess innevånare. Man kan verkligen skänka slaktardirektören Axel Andersson en tacksamhetens tanke för hans kraft och handlingsförmåga att förverkliga detta enorma projekt. Kanske var det också han som inspirerade Julia von Bahr och Axel Hamilton att starta Romanäs sanatorium och DHR Tranåsbaden. Tillsammans lyckades de göra Tranås känt som en hälsans stad och samtidigt bidra till rekreation och välbefinnande för människor från hela vårt avlånga land.

Gerd Brisfjord Karlsson

Källor:

"Tranås Kuranstalt 1899-1999", Från Sommabygd till Vätterstrand" och samtal med tidigare anställda vid Kuran.

Amerikadagarna 2023

Efter några års uppehåll på grund av pandemin återkommer nu den tidigare Amerikaveckan i Ydre och Kinda.

Aktiviteterna kommer att vara koncentrerade till fyra dagar, 27 - 30 juli 2023. Planeringen av programmet har just börjat och det kommer att vända sig både till boende i Sverige som vill veta mer om emigrationen och till svenskättlingar i USA som vill passa på att besöka Sverige och få reda på mer om sina rötter och villkoren för de förfäder som lämnade sitt land. Släktforskarföreningen kommer att delta med olika aktiviteter under dagarna. Löpande information hittar du i kommande medlemsblad, mail-utskick och på föreningens hemsida.

Släktforskarbuffé eller var ligger Suntutak?

Sensommarsöndagen 21/8 tog jag SJ snabben till västgötska Skövde för att lära mig om släktforskning i nutida former. Skövde släktforskarförening hade många volontärer på plats. Stort antal utställare hade kommit till Skövde Arena.

Först välkomnades man av källgiganten Arkiv Digital, huvudsponsorn. Strax intill fanns ett antal tyska föreningar. Jag har träffat och föreläst för släktforskare vid olika tillfällen de senaste trettio åren och ser, att utbudet av tryckta och digitala källor ökar hela tiden. Hur ska man veta om alla?

KB, Kungliga biblioteket, visade hur man söker i sin enorma databas över Svenska dagstidningar, som är fria fram till 1906. Sök på ordet Sommen! Om du letar i Libris och hittar en bok eller skrift, som finns bara på KB i Stockholm kan du beställa en kopia av verket och få den som en pdf-fil hem. Nästa utställare jag besökte var Genealogiska föreningen, som är rikstäckande och har arbetat med forskning sedan 1933. PÅ GF hemsida finns tjänsten Supersök, som söker bland 1 miljon personnotiser. Fram till mitten av 1800-talet behövde man ett så kallat inrikes pass för att resa i Sverige. Här finns ett sökbart personregister med mer än 400 000 noteringar om namn, yrke och födelseort.

Centrala soldatregistret arbetar vidare med en ny generation Lippold i ledningen.

Så var det då Suntutak, gammal kyrka utanför Tidaholm. Jag har alltid fascinerats av ortnamn och Suntutak låter litet orientaliskt och snart

Arkivforskning för 60 år sedan. Forskarsalen på Vadstena Landsarkiv 1961. Foto: Arne Gustafsson / Digitaltmuseum

kommer boken om Suntutak... Västra Sveriges hembygds- och släktforskarföreningar var väl företrädde.

Jag har en del rötter i Skåne och Skånes släktforskarförbund hade ett stort smörgåsbord med småskrifter, särtryck och medlemsblad. Det är fortfarande viktigt för släktforskare att använda tryckta källor och bibliotek och inte minst arkiven. Tänk på att ca 4% av de statliga arkivens bestånd är digitalt tillgängligt. Jämtlands släktforskare påminde om nästa års släktforskardagar i Östersund.

Från Göteborg kom antikvarien

Lars Olof Lööf och hade med sig en praktfull volym på 2,7kg: Sjöfarande och superkargörer på Ostindiska kompaniet 1731-1813. En källforskares dröm med noggranna källhänvisningar och flera tusen namn i personregistret.

En upplevelserik dag på Arenan. Sen var det bara att gå ut i sommarvarma Skövde, äta oxfilepasta med öl på restaurang med utsikt över resecentrum, alla vi tågälskares favoritutsikt.

Anders Thornström, fd arkivarie på krigsarkivet/riksarkivet

Många intressanta TV-program för släktforskare

I höst finns det mycket intressant att se på TV för oss släktforskare. Just nu pågår i SVT *Det sitter i väggarna* där vi får veta historien kring ett hus eller en gård och de människor som levde där.

Den 14 september är det sändningsstart för programmet *Vem tror du att du är?* Nio kändisar får veta mer om sin släkts historia, får svar på frågor de länge ställt sig och prova på gamla tiders vardagsliv. Programmet sänds på discovery+ och Kanal 5.

13 november startar *Genjägarna* som vi skriver mer om längre fram i bladet.

Det blir även en fortsättning på *Allt för Sverige* där tio emigrant-ättlingar i USA kommer till Sverige för att upptäcka sina rötter. Inspelningarna är planerade att starta i höst, så programmen sänds nästa år.

Ett stort Tack!

Styrelsen vill rikta ett varmt tack till våra annonsörer för ert stöd till föreningens verksamhet. Vi vill också tacka de personer, ingen nämnd och ingen glömd, som på ett eller annat sätt skänker gåvor till föreningen.

Johan Alfred, en säregen person

Överallt i vårt land har det funnits människor med lite förenklade namn. Skulle någon fråga oss om namn och efternamn så vet vi inte alltid det. Vi känner dem bara som Johan Alfred, Ellar- August, Emil Jon, Lill- Einar, Slipar Axel, Lill-- Anna tex . De har troligen inte fått sina namn av en slump, som Ellar- August t ex. Han var eldare vid Pappersmassfabriken i Visskvärn. Bakom namnen fanns vanliga människor som har en historia värd att berätta. Jag har valt att skriva om Johan Alfred eftersom han var en märklig man på sitt sätt. Min farmor pratade mycket om honom, han som hade en massa "bötter" (laglappar) på sina kläder. Läsaren får här också glädjen att bekanta sig lite med de vackra Ydremålet!

Tack vare Karin Johanssons bok "Sörsgaten i mitt hjärta" har jag haft möjlighet att lära känna Johan Alfred på riktigt. Karin hade ett brinnande intresse för bygdekultur och hon har beskrivit många av de människor som levde och bodde i Ydre vid sekelskiftet.

Johan Alfred föddes 23 juni 1863 i Bränsmåla, under Högshult i Svinhult. Han kom att bli den fattigaste bland fattiga skriver Karin. Men även om han var fattig eller kanske på grund av det, lever hans minne fortfarande kvar bland de äldsta i bygden.

Johan Alfred flyttade med sina föräldrar redan 1864 till Norra Vi. De bodde några år i Sjöbo vid Skirsjön, sen i Karlsberg under Gallebo, Bergvik under Herbergshult och till sist Bäckstugan under Lilla Lodhult. Familjen var de sista boende i alla dessa stugor, så man kan förstå att samtliga var i dåligt skick. I Bergvik dog fadern 1891, 59 år gammal av lunginflammation. Därefter flyttade Johan Alfred med sin mor till Bäckstugan. Modern dog där 1904, 82 år gammal

*Johan Alfred i sina lappade kläder.
Privat foto*

av ålderdomsavtvinning. Johan Alfred hade inga syskon så nu stod han helt ensam i livet. Karin skriver att modern skulle ha varit lite underlig och det gick tydligen i arv till sonen. Det berättas att Johan Alfred kom för sent till sin mors begravning i Norra Vi eftersom han troligen inte ägde någon klocka. Prästen lär ha yttrat: "Du kommer för sent Johan Alfred men lägg du ner dina blommor vid din mors grav"

Johan Alfred levde i sin egen speciella värld någonstans mellan fantasi och verklighet. Han hade gått i skolan och kunde läsa, han var konfirmerad och kunde sin bibliska historia och han deltog nattvarden. Karins mor hade minnen från en nattvardsgång i början av 1900-talet. Nattvardsgästerna tog som brukligt var, sin nattvard i

rangordning och Johan Alfred blev då stående där sist och ensam.

Efter föräldrarnas bortgång bodde Johan Alfred kvar i Bäckstugan. Han arbetade på gårdarna runt omkring och ett tungt arbete krävde mycket mat. Han var känd för att vara en storätare när mat fanns att få. Hans basföda var "pära" potatis. Prästfrun som kände till familjens aptit frågade frun i huset en gång hur mycket potatis det gick åt. Hon fick till svar: "Jo far å Joan Alfre di brukar allt sätta i saj var sin kappe (4,6 liter) pära, men åt maj räcker dä mä tolv femtan om di ä stora." Johan Alfred hävdade att han hade en egen "päraodling" i Kalifornien. Han var rädd om allt som levde, inte minst djuren, så därför köpte han vetemjöl och matade råttorna med. Då han en gång fick en ost tyckte han att det var för dyr mat för honom så han delade med sig och lät råttorna smaka.

1906 var taket på Bäckstugan så dåligt att socknen såg det nödvändigt att bekosta en omtäckning av sticktaket. Johan Alfred trodde inte takbjälkarna skulle hålla så han byggde upp med ved och annat för att stötta upp taket. Han tyckte också att han inte hade råd att bo i en stuga med så fint tak så han lär ha flyttat ut till en koja i skogen. Han arbetade nu med enklare grovarbeten på gårdarna, som att slå gräs, gräva diken och med slagtröskning. Med tiden när han blev äldre övergick han till att bara hugga spisved. Han bodde på gårdarna och han ville sova i ladugården. Någon gång återkom han till Bäckstugan men så småningom övergav han den helt och hade sedan aldrig mer någon fast bostad. Sina tillhörigheter hade han i en säck. Några saker som stövlar, yxor, träskobottnar och "pissekrus" förvarades under stora flyttblock i skogen." Pissekruset" använde han för att inte förorena mar-

Vi hälsar alla nya medlemmar

Varmt välkomna

till Tranås/Ydre Släktforskarförening och hoppas att ni ska ha glädje av medlemskapet och vår verksamhet! Även under 2022 har den positiva medlemstillströmningen fortsatt, vilket känns mycket roligt och stimulerande!

ken alltför mycket! Ibland kunde någon höra honom där han satt bland sina saker i skogen, att han pratade för sig själv och det gjorde han alltid. Då han var bland folk viskade han, men i ensamheten och på vedbacken hetsade han upp sig och blev riktigt högljudd. Hans kläder var översållade med lappar av alla färger. Vid ett par tillfällen togs han in på Norra Vi ålderdomshem för att han var alldeles nerlusad. Han gjordes då ren och man brände hans gamla trasiga kläder och gav honom nya. Då blev gubben riktigt arg och förolämpad och han var snabb att skaffa sig tyglappar som han kunde sy fast på de nya kläderna. Johan Alfred stannade några veckor på varje ställe för att hugga ved och han kom och gick efter sitt eget huvud. Då han skulle få betalt ville han ha värdet på ett kilo fläsk per arbetsdag, alltså en krona om dagen enligt hans sätt att räkna. 50 öre per dag skulle dras av för mat han ätit och så lite avdrag för tjänster man gjort honom. Lite pengar gick till snus som han köpte i affären i Ådala och som han själv bestämde priset på. Pensionen kunde han inte ta emot eftersom han ansåg att han inte utfört något arbete för pengarna. Han var tacksam för tyglappar och kläder han fick liksom hemstickade ullstrumpor.

Döden förnekade han, det var bara hans mor som hade "stängt ännen" sa han. När Erik Svärd berättade för honom att hans far dött svarade Johan Alfred: "Nää för hunden, han ä inte dö. Han ä på sia gåla nere i Västra Ry. Ja har vatt hos honom å hugget ve!

Han funderade mycket över bibliska berättelser och människor och han tvivlade på att det fanns en gud. Vid ett tillfälle i Hökhults skola gillade han inte predikantens utläggning. Han reste sig då och skrek: "Då ä lögn! Vartenda ol i sär ä lögn! Han tar saj inte åt nör frälsning. Han ä saxasme, ja har draet bälgen åt en." När Johan Alfred en gång högg ved i Svenshem kom Karins mor Hildur sent en kväll

ner till ladugården. Hon hörde då hur Johan Alfred läste både Fader vår och Välsignelsen. Hon sa då till honom: "I tror ju inte på gud Johan Alfred men i läser era böner i alla fall!" "Då ä bäst å göra, så en ä på den säkra sia" svarade han.

I Johan Alfreds fantasivärld fanns ingen klasskillnad. Den rikaste blev fattig och han själv hade haft höga befattningar. När prosten Wester hade kommit till Norra Vi gick hans fru ut på vedbacken och presenterade sig för honom. "Jag är den nya prästfrun", sa hon. Johan Alfred var slagfärdig så hon fick ett snabbt svar: "då har I et inte för fett! Jag har vatt bisköp men ja va inte mänska te att försörja maj på då så ja feck ge maj ut i väla å laja klåcker."

Johan Alfred var ömsint han var rädd om barn och djur och han ilsknade till när någon var för sträng eller orättvis. Då han en gång var hos Erik och Alice Svärd och högg ved såg han hur Alice blev arg på sin son. Han ville hjälpa sin mor att torka disken och råkade då tappa tre tallrikar som gick i kras. Mamman blev då arg och daskade till pojken lite i stjärten men då blev Johan Alfred ilsk. Han reste sig från bordet i hela sin längd och sa: "I får inte sätta ömme på pojken! Då blir i evit olöckli!" så gick han ut och där mötte han Erik. Johan Alfred sa då: "Ä i gift mä den där mänska som går där inne?" "Jaa då ska ja va" svarade Erik. "Då har I et inte för lätt" blev Johan Alfreds replik.

Erik var nog den som stod Johan Alfreds hjärta allra närmast och han var den som kunde berätta de flesta historier om honom. När personalen på ålderdomshemmet skulle göra honom ren fick de be Erik om hjälp. Han var den ende som fick lov att klippa av hans tånagel som växt rakt upp så att gubben blev tvungen att skära hål i träskon så nageln fick plats.

Under sina sista år när Johan Alfred inte kunde utföra något särskilt arbete längre, fick gårdsfolket där han vista-

Johan Alfreds grav på Norra Vi kyrkogård.

Foto: Lasse Karlsson.

des lite betalt av socknen. Det var pengar från hans pension som han aldrig velat ta emot och som fanns sparad. Hökhult var den gård där han ofta vistades. Även Ådala affär fick pengar till varor som han behövde. Priset satte han själv men det stämde sällan med verkligheten.

Johan Alfred led av inklämt bråck och en kväll 1938 blev det så svårt att han måste komma till Kisa lasarett där han sen också avled. Jag har hört berättas att när Johan Alfred blev så dålig att man måste kalla på hjälp, undrade någon om de skulle kalla på doktorn eller veterinären. Johan Alfred bodde ju alltid bland djuren i ladugården. Pengarna som socknen sparat av hans pension räckte till att ge Johan Alfred en värdig begravning, men någon gravsten blev inte rest. När Sörsgatens torpcirkel inventerat alla de torp som han bott på, beslöts att göra en insamling till gravsten för denna säregna man som trivdes i sina lappade kläder. Första advent 1975 invigdes den vid en enkel ceremoni på Norra Vi kyrkogård.

På stenen står skrivet "Saliga äro de fridsamma ty de skola kallas Guds barn". Inga rader kunde väl passa denna man bättre. Han hade inte stora krav på livet men han satte ändå ett långvarigt avtryck bland de människor som fick lära känna honom.

Gerd Brisfjord Karlsson

**Aronssons
Blomsterhandel**

Storgatan 36, Tranås
Tel 0140-127 36
www.aronssonsblommor.se

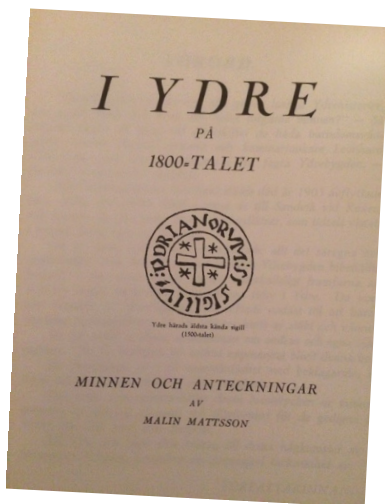

FOTOGRAF
ERIK HELLQUIST

Storgatan 40, TRANÅS
www.erikhellquist.nu

Släktforskdagarna 2022 i Skövde

För en släktforsknörd, som jag, så var dessa två dagar ren eurofori. Jag, Monica Wennerholm född i Ydre, började min släktforskarbana efter att jag, på gymnasieskolan i Eksjö, hittade en gammal bok i ett referensbibliotek, vilket skolan förvarade i ett skyddsrum i källaren. I denna bok, *I Ydre på 1800-talet* av Malin Mattson, upptäckte jag att personer

med mitt efternamn var omnämnda. Trots att det var en referensbok, fick jag låna hem den. Där satt jag, före kopiatorernas tid, år 1977 och skrev av många sidor. Sju rutade kollegieblockssidor med text på varje rad, förevigade jag till mig själv. Jag vårdar fortfarande min avskrift ömt, trots att jag numera äger boken i både nyutgåva och en äldre utgåva. Hem och intervjuar far, som kunde placera ett par av namnen, samt hade hört de andra. Biblioteket i Österbymo nästa. Där satt jag många timmar och vevade mikrofilm fram och tillbaka, för det var ju mycket riktigt mina förfäder som var omnämnda.

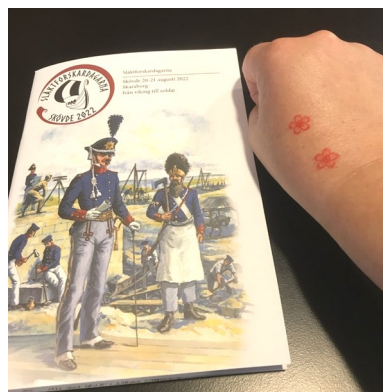
Därefter har jag släktforskat till och från, när familj, skola, jobb m.m. har tillåtit. Det har genom åren blivit några timmar, som jag tillbringat på biblioteken i bl.a. Österbymo, Eksjö, Vetlanda, Vimmerby och Värnamo, samt en vända till Riksarkivet i Vadstena.

När sedan "världen öppnade sig", med hjälp av internet, ungefär samtidigt som min sambo avled, så behövs ingen gissning för att förstå att min passion slog ut i full blom. 1989 bosatte jag mig i Vetlanda kommun och jobbar sedan två år tillbaka som trafikledare, taxi- och busschaufför, men

jag har kört taxi som extrachaufför åt taxiåkarna under ett antal år innan dess. På ett av dessa pass fick jag en färdtjänstkörning av två mycket trevliga och språksamma damer. De skulle till Släktforskdagarna i Växjö. Eftersom jag blev ombedd av färdtjänstkontoret att vänta i Växjö de två timmar som kvinnorna skulle tillbringa på mässan, så tog jag tillfället i akt, betalade inträde och gick nyfiken in i utställningslokalen. Inte hade jag haft en tanke på vilken otrolig drivkraft och aktivitet som finns i föreningslivet runt släktforskning. Riktigt intressant blev det när jag fick syn på en monter med Tranås-Ydre Släktforskarförening. Ett par värtaliga herrar sålde in både medlemskap och cd-skivan med Ydres torp och gårdar till mig.

Efter en tid på hemmaplan, gick jag även med i Njudungs Släktforskarförening här. Ganska omgående blev jag invald i styrelsen och är från och med i år vice ordförande.

Jag bestämde mig för att besöka Släktforskdagarna i Skövde, så sent som vid månadsskiftet juni/juli. Först då kunde jag vara säker på att inte behöva köra buss någon av dagarna. Men då fanns ju inget hotellrum i Skövde att uppbringa. Däremot hittade jag ett trevligt B&B strax utanför Skara. Innan jag åkte satt jag hemma på kammaren och studerade föreläsningsskatalogen noggrant. Jag bestämde mig för att verkligen ta vara på tillfället, så jag bokade in fyra föreläsningar på lördagen och fyra på söndagen. På lördagen kom jag fram strax innan mässan öppnar, men de hade redan börjat släppa in. Stannade till i foajén och studerade mässkatalogen, främst för att få en överblick av lokalen och se var föreläsningssalarna

Stämplad och klar för att börja upp-täcka Släktforskdagarna.
Foto: Monica Wennerholm

var belägna. Min strategi i övrigt var att gå igenom hela mässan – gång för gång.

När man kom in i utställningshallen möttes man av ett förväntansfullt sorl. Alla ville prata med utställarna. Jag stannade till, lyssnade, tittade mig omkring, tog in stämningen, andades och bara njöt.

På min vandring fann jag många intressanta montrar, bland annat DNA-teamet med Peter Sjölund, Centrala Soldatregistret, Vasaorden, Arkiv Digital, Riksarkivet, Släktforskarförbundet, Lantmäteriet, Kungliga Biblioteket och många andra. Dessutom var många föreningar representerade t.ex. Jönköpingsbygdens Genealogiska förening, Skånes släktforskarförbund, flera organisationer från Tyskland, Finlands Släkthistoria och många, många, många fler.

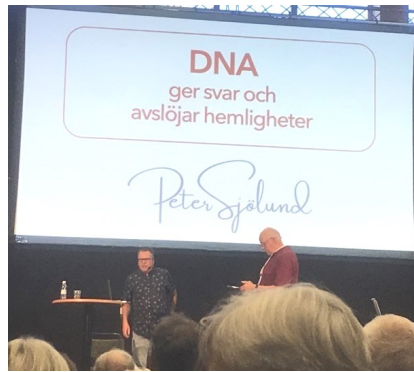
När jag vandrat runt i nästan två timmar, sökte jag mig upp till plan två, där café och restaurang var placerad. Råkade komma upp samtidigt som mässans invigning hölls med bland annat pampig musik av en militärmusikkår. Det tog en stund av köande till serveringen innan det var min tur. Dagens lunch hade inte börjat serveras än så två grova frallor och en mugg kaffe slank ner innan jag jäktade iväg till den första av lördagens föreläsningar – "Historiska kartor" med Lena Norberg från Lantmäteriet. Sedan följde under lördagen "Soldatforskning", "Karl XII:s krigsfångar" och "Historiska tidningar". Med 30 minuter mellan föreläsningarna och föreläsningssalarna belägna på andra sidan av Arenan från caféet sett, så var det svårt att få tag på kaffe. Haffade lite kolor i montrarna och sköljde ner med vatten som jag hade med mig i ryggsäcken. Efter sista föredraget tågade jag med bestämda steg till montern med antavlor – hade siktat in mig på ett par stycken i A3-format, vilka jag inte ville bära runt på hela dagen.

Första etappen av dagen avklarad. Många intryck, mycket tankar o känslor, upprymd, men samtidigt nästan "tom" i huvudet. Tog mig hem till mitt B&B, för en snabbdusch och klädbyte, sedan tillbaka till Skövde Arena, för kvällens bankett, med god mat med krångliga namn, men fläskfilén var perfekt i både kryddning och tillagning. Under banketten var det utdelning av priser, diplom och

utmärkelser för åren 2020, 2021 och 2022, samt tal av representanter från Skövde kommun och Arkiv Digital. Allt varvades med skönsång av Marie Arturén, som även agerade konferencier med den äran.

Väl tillbaka på mitt B&B hade jag först tänkt starta datorn, men den sena timman och dagens alla intryck tog ut sin rätt. Med fönstret lätt på glänt landade jag snabbt i John Blunds värld.

Söndag morgon – upp och iväg igen – flera hundra bilar på parkeringen idag också – även om de sa att det var något färre besökare på söndagen än på lördagen. Jag hörde ingen exakt besökssiffra, men de räknade med att det kunde bli upp emot 5000 besökare totalt på båda dagarna. Det kanske det var också, för många personer var det. Man fick vänta eller kryssa sig

DNA-föreläsning med Peter Sjölund.
Foto: Monica Wennerholm.

fram bland folket på vissa ställen – så härligt att kunna mötas så här i alla fall. Vis av gårdagens kaffebrist, laddade jag rejält till frukost, samt plockade med mig färdiga måltidsshake.

Även denna dag betade jag av fyra föreläsningar. Till att börja med lite DNA med Peter Sjölund och sedan ”Väggarna berättar” med Erika Åberg, Niclas Hertzman om Arkiv Digital och som avslutning Karin Borgqvist Ljung från Riksarkivet. Efter föreläsningarna strosade jag runt i utställningslokalen ytterligare en stund för att se så jag inte missat något – vilket jag givetvis gjort. Nöjd och belåten med dagarna i Skövde Arena lämnade jag Skövde efter att ha stillat hungern med en rejäl Kebaballrik och en kopp kaffe. Stort tack till Skövde Släktforskarförning för väl genomförda Släktforskar dagar 2022.

Monica Wennerholm

Nytt program med DNA-släktforskning i höst

13 november är det sändningsstart för en helt ny programserie om släktforskning. Redan nu kan man se trailern för SVT:s program **Genjägarna**, med några av landets främsta DNA-släktforskare som experter.

Det är en ny programserie där vi kommer att följa bland andra Fredrik Mejster, Peter Sjölund, Stina Loo och Anna Edin när de genom DNA-släktforskning hjälper personer att hitta sanningen om sin släkt. Det handlar framförallt om personer som söker sin pappa. Alla har rätt till sitt ursprung och nu för tiden finns de nya möjligheterna via DNA.

Fredrik Mejster har varit anställd som researcher på SVT och varit med och skapat programmet tillsammans med projektledare och producent. Han säger att DNA ger fantastiska möjligheter och att Genjägarna varit spännande att arbeta med. Fredrik har haft ansvar för urvalet av deltagare, gjort en hel del av efterforskningarna och tillsammans med övriga gruppen löst de olika fallen. När det gäller DNA

Genjägarna, från vänster Stina Loo, Tina Windh, Jeanette Sahlholm, Peter Sjölund, Ingeborg Arvastsson, Anna Edin och Fredrik Mejster.
Foto: Janne Danielsson / SVT

kontra traditionell släktforskning säger Fredrik:

”Jag skulle nog säga att det är kombinationen av traditionell arkivforskning/släktforskning och DNA som är det ultimata verktyget och som vi använder oss av här. Sedan har arkivforskning på olika sätt hjälpt oss en hel del i letandet och hjälpt oss förstå bättre hur saker hänger samman. När ett faderskap till exempel står mellan tre bröder kan man med olika medel kartlägga dessa och se vilken av dem som verkar mest trolig.”

Så här presenterar SVT det nya programmet, som sänds i höst:

”Genjägarna hjälper människor att få svar om sitt ursprung och hitta saknade familjemedlemmar med hjälp av DNA-test. Sökandet är komplicerat och resultaten väcker starka känslor hos de berörda. Alla får inte de svar de hoppas på, men de får veta sanningen – för DNA ljuger inte.”

Boka in den 13 november i almanackan så ni inte missar starten av det nya spännande programmet!

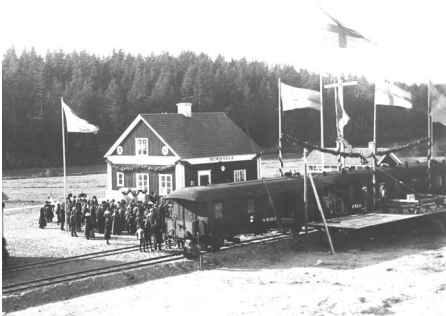
Lasse Karlsson

Bomberna föll över Ydrebanan

Hösten 1940 flygbombades Ydrebanan – en smalspårig järnväg mellan Vimmerby och Ydre. Aldrig tidigare hade en så stor mängd bomber fällts över svenska mark.

Den svenska järnvägshistorien innehåller många sträckor som byggdes i början av 1900-talet, men som av ekonomiska orsaker blev kortlivade. Ett exempel var banan mellan Vimmerby och Ydrefors – den så kallade Ydrebanan. Koncession erhöles 1908 som en fortsättning på Vimmerby-Spångnäs järnväg, men ekonomiska svårigheter gjorde att det dröjde till 1922 innan byggandet med hjälp av Arbetslöshetskommissionen kunde börja från Vimmerby. Godstrafiken påbörjades 1923, men slutstationen Ydrefors nåddes först 1924 och banan öppnades för allmän trafik den 24 oktober samma år. Järnvägen ägdes av Vimmerby-Ydre Järnvägsaktiebolag och byggnadskostnaden uppgick totalt till 1.517.000 kronor. Ydrebanan var en mycket välbyggd järnväg och boende i bygden berättar än idag om rejält gjorda stensatta brofundament som fortfarande finns kvar och om en hel bäck som stensatts för att motverka erosion i närheten av banvallen.

Den högtidliga invigningen av stationen i Rumskulla 1924.
Bild från Digitaltmuseum / Järnvägsmuseet

Bombningen av Ydrebanan var den mest omfattande som ägt rum i Sverige.
Bild från Digitaltmuseum / Järnvägsmuseet

Astrid Lindgrens första jobb

När hela banan var färdigbyggd 1924 arrangerades högtidliga invigningar av de olika stationerna. Invigningen av stationen vid Djurstorp bevakades av Wimmerby Tidnings nyanställda skribent Astrid Ericsson (senare Lindgren). Det här var hennes första jobb på tidningen och eftersom hon inte kände till rutinerna vid liknande arrangemang sägs det att hon efter själva invigningen åkte direkt hem och missade den fina middagen efteråt. 1925 utnyttjade Astrid järnvägen när hon tillsammans med fem väninnor gav sig ut på ett reseäventyr mellan Vimmerby och Ellen Keys Strand/Vreta Kloster, bland annat via Ydrefors, Norra Vi, Tranås, Gränna och Vadstena. Färden gick först via Ydrebanan och sedan med båt, automobil och höskrinna. Kvinnornas äventyr skildrade Astrid sedan i ett antal resebrev "På luffen" i Wimmerby Tidning.

Järnvägen mellan Vimmerby och Ydrefors drabbades som så många

andra järnvägar under 1900-talet, av ekonomiska problem. Redan 1933 upphörde persontrafiken på sträckan. Godstrafiken fortsatte fram till 1938, främst virkestransporter till och från sågverken i Ydrefors och Ydrehammar. Koncessionen upphörde i januari 1940 och följande sommar påbörjades arbetet med att riva räls, slipers och andra installationer längs Ydrebanan.

Stor bombövning med störtbombare

Det var i samband med rivningen som bomberna föll över banvallen – den 6 september 1940. Men det var inte fientligt flyg som anföll, utan svenska flygvapnet som i en skarp övning fällde över åtta ton bomber. Aldrig tidigare hade flygvapnet släppt en så stor mängd bomber på svensk mark. Övningen, som följdes av experter från bland annat flygvapnet och järnvägsstyrelsen, innebar möjligheter att studera den då relativt nya störtbombningstekniken och dess effekter i fält. Nazityskland och Sve-

 **Studieförbundet
Vuxenskolan**

Tranås 0140-16304
www.sv.se/tranas

**TRANÅS
ENERGI**
**Ditt lokala
energibolag**

Vi sponsrar Tranås/Ydre släktforskarförening!

*Man mätte noggrant effekten av bombningarna.
Bild från Digitaltmuseum /
Järnvägsmuseet*

rige var pionjärer inom störtbombningstekniken – som innebär att ett lätt bombplan dyker i brant vinkel mot målet, släpper den på flygplanskroppen fästa bomben/bomberna och sedan stiger upp igen.

Bombningen var en del i den stora eskaderövningen som pågick mellan den 29 augusti och 16 september år 1940. Av bilder och skildringar att döma tycks bombningen varit fokuserad på Ydrebanans kilometerlånga sträckning vid Skiresjön väster om Vimmerby. Sannolikt ingick flygvapnets nya lätta bombflygplan B 5 med piloter från Västgöta flygflottilj (F6) i bombningen av Ydrebanan. Material om bombövningarna som tidigare varit hemligstämplat finns nu tillgängligt på Riksarkivet. På bilder, från 6 september 1940, som tillhör

*En blindgångare som inte detonerat.
Bild från Digitaltmuseum /
Järnvägsmuseet*

Järnvägsmuseet, syns hur personal mäter bombernas kratrar i banvallen och intilliggande terräng. Det är oklart vilka bombtyper som fälldes, men B 5:or kunde försees med en bomblast på upp till 700 kilo. Enligt uppgifter från medier på 1940-talet fälldes både stora och mindre bomber mot Ydrebanan.

I den hårda, blockiga moränen tycks bomberna ha orsakat kratrar som var närmare fyra meter breda och knappt två meter djupa. I banvallens mjuka sand blev kratrarna betydligt större och med avsliten järnvägsräls som följd, vilket kan ses på bilderna.

Flera av de bomber som släpptes missade banvallen och detonerade i terrängen. En del av dessa kratrar finns fortfarande kvar. Det berättades också lokalt att några av bomberna som fälldes den där dagen inte detonerade. Istället för att spränga alla blindgångare i efterhand, ska någon ha täckts med sand och jord. Och där ska den ligga kvar än idag. Blindgångarens storlek och exakta position i terrängen är inte känd. Men i bildmaterialet från bombningen av Ydrebanan finns en bild på en bomb som inte exploderat och till hälften sticker upp ur sanden. Kanske är det den bomben som av någon anledning inte kunde desarmeras/sprängas och fortfarande ligger kvar under sand- och jordmassor?

Fritz Henriksson är lantbrukare på en av gårdarna i byn Knabbarp på vars marker en del av bomberna föll. När han flyttade till byn berättade de gamla för honom att alla familjer i Knabbarp evakuerades till en kulle några hundra meter söder om byn när bombningen skulle ske. Därifrån kunde man sedan följa det storslagna skådespelet. Åtskilliga bomber missade sitt mål så det är fortfarande lätt att hitta bombkratrar i terrängen vid sidan om banvallen. Fritz berättar också att man var rädd för att stöta på

blindgångare när nya riksvägen byggdes mellan Mariannelund och Vimmerby.

Den äldre grannen Roland Gustavsson minns att hans far var orolig och letade efter blindgångare på åkrarna innan han arbetade där.

I andra änden av bansträckningen vid Ydrefors bor Calle Larsson som var sju år gammal när bomberna föll. Han minns fortfarande tydligt hur alla i bygden pratade om den omfattande bombningen som skulle göras av Ydrebanan.

*Lokstall som finns kvar i Ydrefors.
Bild från cyklabanvall.nu*

Idag är Ydrebanans banvall ett populärt gång- och cykelstråk eftersom stora delar finns kvar. Flera av de gamla stationshusen längs sträckan är också bevarade som privatbostäder.

Lasse Karlsson

Källor:

sverigereportage.com, järnvägshistoria.se, Astrid Lindgrensällskapet och samtal med närboende utmed banan.

Olov Mattssons CD/USB till försäljning

Föreningen har Olov Mattssons "Ydre torp och gårdar" till försäljning. Den innehåller så gott som samtliga familjer i gårdar och torp i Asby, Norra Vi, Sund, Svinhult, Torpa och Västra Ryds socknar i Ydre kommun 1600-1930 talet. Tidersrum, Kisa, Västra Eneby, Oppeby, Kättilstad, Hägerstad, Horn och Hycklinge socknar i Kinda kommun 1600-1900 talet. Även soldater med familjer i Ydre kompani och Ydre-delen av Vifolka kompani.

Pris för CD 150:- och USB-minne 200:-. För beställning kontakta Gerd Brisfjord Karlsson: gerdbk@yahoo.se eller tel. 073-071 85 11.

Föreningens styrelse 2022

Ordförande
Lasse Karlsson
072-321 61 59

Vice ordförande
Tom Wallberg
070-587 27 49

Kassör
Hans Carlsson
070-538 55 47

Sekreterare
Anna Tengwall
073-084 77 82

**Vice sekreterare,
webmaster**
Anders Johansson
070-627 93 41

Ledamot
Torbjörn
Aronsson
073-967 86 47

Ledamot
Sören
Andersson
070-651 53 49

Övriga funktionärer:

Kursansvarig:

Gerd Brisfjord Karlsson
073-071 85 11, gerdbk@yahoo.se

Redaktionskommitté:

Lasse Karlsson 072-321 61 59, Gerd Brisfjord Karlsson 073-071 85 11
och Berit Ekberg 072-311 94 24

Medlemsöppet

Under hösten har vi Medlemsöppet på tisdagar. Från 20 september till och med 6 december mellan klockan 16.00 och 19.00.

Som medlem har du möjlighet att ta del av allt som finns i vårt arkiv och använda datorerna i föreningslokalen, Storgatan 50 i Tranås. Föreningen har Arkiv Digital-abonnemang på flera av datorerna. I vårt arkiv finns ett stort antal pärmar med avskrifter från socknarna i och kring Tranås, samt ett omfattande bibliotek med hembygds litteratur och kartor. Passa på att träffa andra släktforskare för en pratstund!

Fika finns för den som önskar.

Bouppteckningar - en guldgruva för Släktforskare

**Kurs lörd. 4 februari 2023
klockan 11.00-13.30**

Vi visar hur man använder bouppteckningar och var man hittar dem.

Plats: Biblioteket i Österbymo.
Max 25 deltagare.

Anmälan senast 30/1 2023 till
Gerd Brisfjord Karlsson
gerdbk@yahoo.se

Adressändring

Om du flyttar och ändrar adress är det viktigt att meddela Släktforskarföreningen! Slå en signal, skriv ett mail eller skicka ett brev till oss!

Meddela oss också ifall du endast vill ha medlemsbladet digitalt.

Mail-adress

Vi vill gärna ha din mail-adress eftersom vi regelbundet skickar ut information och annan intressant läsning via mail. Om du inte lämnat din adress eller bytt den (eller inte fått mail från oss de sista månaderna), skicka ett meddelande till lassektranas@gmail.com

Medlemsavgift 100 kr/år. Familjemedlem 50 kr/år
Föreningens plusgirokonto: 442188-9

Tranås/Ydre Släktforskarförening

www.tranasydre.se

lassektranas@gmail.com